

Olje- og energidepartementet
postmottak@oed.dep.no

Vår dato
20.03.2013

Vår referanse
2013/00013-8

Vår saksbehandler
Elling Lorentsen/93096583

Deres referanse
12/1863-

HAVVIND - STRATEGISK KONSEKVENsutREDNING – HØRINGSUTTALELSE

Norges Fiskarlag viser til rapporten «Havvind – en strategisk konsekvensutredning» som ble lagt fram i desember 2012. Denne rapporten er oppfølging av en tidligere utredning (Havvind – forslag til utredningsområder; NVE 2010), om aktuelle områder som kan gi muligheter for energiproduksjon til havs, og da i hovedsak basert på vindmøller.

Norges Fiskarlag viser til uttalelse 28. januar 2011 vedrørende «forslag til utredningsområder for Havvind». De signaler som da ble gitt om områdenes betydning, er senere blitt bekreftet gjennom kartleggingen fra Fiskeridirektoratet.

I foreliggende strategiske konsekvensutredning innleder Vassdrags- og energidirektør Per Sanderud rapporten med bl.a. følgende kommentarer:

«Rapporten Havvind – forslag til utredningsområder - indentifiserte totalt 15 egnede arealer (utredningsområder) for havbasert vindkraft. Utvelgelsen av områdene søkte å ta hensyn til viktige interesser knyttet til utbygging av havvind. Det ble særlig tatt hensyn til virkninger for skipstrafikk, petroleums- og fiskeriinteresser samt miljøinteresser.»

Videre pekes det på at «det satses på vindkraft til havs i verden. Norske industrimiljø og energiselskaper er med på denne satsingen, men utbyggingen skjer i utlandet... En målrettet satsing på innovasjon og teknologiutvikling innenfor havvindkraft kan forandre dette. I en fremtid hvor fornybare energiresurser blir stadig mer verdifulle kan Norge bidra med mer fornybar energiproduksjon.»

Norges Fiskarlag har tidligere påpekt at den beste sameksistens mellom forskjellige næringer oppnås når disse kan sette seg sammen og diskutere utfordringer og løsninger FØR det arbeides fram konkrete områder å diskutere ut fra.

Landsmøtet i Norges Fiskarlag uttalte i 2007 at «det er Landsmøtets oppfatning at vindmøller i første rekke må anlegges på land».

Landsmøtet i 2009 viste til arbeidet med en helhetlig forvaltningsplan for Norskehavet, hvor det ble signalisert at «det skulle gjøres konsekvensutredninger for konkrete områder som kunne være aktuelle for offshore utbygging av vindmøller».

Ut fra disse signalene krevde Landsmøtet at det IKKE ble gitt tillatelser til vindkraftanlegg til havs før konsekvenser for blant annet fiskebestander, fiskere og andre brukere av havet var tilfredsstillende utredet.

Norges Fiskarlag har gjentatte ganger understreket at det er viktig med en dialog så tidlig som mulig i prosessen, og før det konkluderes med hvilke områder som kan være aktuelle for vindkraft, slik at de problemstillinger som kan være aktuelle å utrede, har vært gjennomgått først. Dette er også signalet som vassdrags- og energidirektøren gir, men forskjellen er at nå foreligger det spesifikke områder det vil bli diskutert ut fra.

Norges Fiskarlag mener prosessen er snudd, når det først utpekes områder som interessante, for så å vurdere hvilke aktiviteter som skal utredes. Videre pekes det på at mange av områdene har dybdeforhold som er utfordrende og gjør det mer kostbart å bygge ut i Norge enn i andre land.

For flere av områdene som er konkret utredet pekes det på at det kan være langt fram før disse kan inngå i en nasjonal utbygging. Det er særlig den relativt store variasjonen i dybde som skaper utfordringer i flere av områdene. Dette tolkes som at når «dybdeutfordringene» er løst, vil flere av de foreliggende områder være aktuelle, om enn litt lengre fram.

Det er i vurderingene pekt på at for flere av områdene er aktuelt areal mindre enn det som er lagt til grunn i beskrivelsene. NVE mener at dette tilsier at konsekvensene som er omtalt ved etablering av vindmøller offshore da vil være mindre enn det som framkommer i foreliggende delutredninger.

Norges Fiskarlag er undrende til denne argumentasjonen, men ser at det kan være aktuelt å etablere både flere og færre antall vindmøller enn det som er lagt til grunn for den strategiske konsekvensutredningen. Fra fiskerinæringen har vi imidlertid ikke noe annet å forholde oss til enn de arealer som har vært utpekt og utredet i flere omganger.

Et annet forhold som omtales, er at det forutsettes at *«et vindkraftverks tekniske levetid er om lag 20 år»*. Det pekes også på at da vil havbunnen kunne tilbakeføres slik denne var opprinnelig, og *«livsgrunnlaget for arter som var avhengig av fundamentene for å trives vil antakelig forsvinne»*

Norges Fiskarlag er usikker på om alle fakta legges på bordet når det diskuteres etablering av vindmøller offshore. Det finnes i dag ingen enhetlig teknologi for fundamentering av vindmøller, og ut fra dette kan det heller ikke konkluderes med hva som blir effektene. At livsgrunnlaget for arter som levde på fundamenter forsvinner når fundamentene eventuelt fjernes, vil ikke bety at dette er negativt for det marine miljøet. Kanskje er det mer negativt at nye arter etablerer seg i og på fundamentene for vindmøllene. Argumentet med introduksjon av nye arter kan medføre en endring i allerede etablerte artsstrukturer, som ikke nødvendigvis bare er positivt.

Det er også kjent at det i et område som er under planlegging (Siragrunnen) både planlegges «planering (steindumping)» av området for bunnfestene, og det er planlagt relativt omfattende inngrep som vil påvirke etablerte biologiske samfunn. Selv om dette anlegget ikke er med i denne utredningen, gir det likevel en indikasjon på hva man kan forvente av tekniske løsninger. Avslutning / nedbygging av en vindpark er vel bare en teoretisk tese, ettersom et anlegg som har god inntjening, høyst sannsynlig vil moderniseres og videreføres, jfr kraftanlegg på land.

Er vindmøller til havs et problem for fiskeflåten?

Det er lagt relativt mye energi i utredningen for å beskrive at det i andre land ikke er et problem med vindmøller offshore for fiskeriene.

Norges Fiskarlag har i mange sammenhenger påpekt at den måten fiskeriene i Norge gjennomføres på, er til dels svært forskjellig fra andre områder. I tillegg er både vind, strøm og topografi forskjellig i områdene langs kysten av Norge sammenlignet med områder utenfor Storbritannia eller Danmark.

Det er relativt klart beskrevet at det i områder hvor det etableres vindmøller offshore, vil bli forbudt mot fiske med redskap som slepes. Videre kan det etableres sikkerhetssoner, som umuliggjør fiske med garn og line. Da er det få redskaper igjen som kan benyttes, og resultatet er da som beskrevet i fagrapporten fra Fiskeridirektoratet.

Norges Fiskarlag finner det meget skuffende at NVE aktivt argumenterer for å underkjenne den kartlegging som Fiskeridirektoratet gjennomførte. Det er to forhold som var utgangspunkt for arbeidet: Hva betyr området for fiskeriene (Hvem fisker og hvor mye fiskes) og hvilke redskaper benyttes.

Dette er klargjort i rapporten fra Fiskeridirektoratet, men på grunn av manglende «sporing» av fartøy under 15 meter, blir «dokumentasjonen» ikke forstått fullt ut. Et eksempel er Sandskallen – Sørøya nord hvor Fiskeridirektoratet uttaler at området er meget viktig for redskaper som trenger store arealer (trål og not). NVE uttaler for dette området at *«problemstillinger rundt arealinteresser i området er i hovedsak knyttet til fiskeri..... NVE anbefaler at Sandskallen åpnes da et vindkraftverk vil beslaglegge et vesentlig mindre areal enn selve utredningsområdet, og negative konsekvenser for fiskeriene vil følgelig være lavere enn Fiskeridirektoratets konsekvensvurdering tilsier.»*

På side 31 i Fiskeridirektoratets fagrapport er det vist to kart over aktiviteten i området Sandskallen. Dersom en skal følge argumentasjonen fra NVE om hva som kan bli tillatt i et område med vindmøller, er det en liten del av området i nordøst som har litt lavere aktivitet enn i det resterende området. Dette er likevel et område som både er i bruk av fartøy over 15 meter og fartøy under 15 meter, avhengig av hvilke arter som er tilgjengelig i området.

I dette tilfellet må konklusjonen fra NVE, med hensyn til om det skal åpnes, forstås slik at siden det er et mindre areal som kanskje kan bli aktuelt, vil konsekvensene for fartøyene være minimale. Norges Fiskarlag vil imidlertid understreke at disse områdene er svært nødvendig for å kunne utøve fisket i dette området. Flytting av fiskeriaktiviteten ut av dette området, vil føre til at flere fartøy må bruke en mindre del av et område som er godt egnet for fiskeri. Resultatet av dette kan bli større redskapskollisjoner mellom aktive og passive redskaper.

Tilsvarende vurderinger kan gjøres for de andre områdene.

Kan fartøy fiske eller manøvrere sikkert i områder med vindmøller?

Dette er ikke blitt besvart, men er en av problemstillingene som burde hatt hovedfokus, dersom man ønsket å etablere en praksis med sameksistens mellom flere næringer.

I utredningen heter det at *«et skip som går med maskinkraft kan for eksempel i grov sjø øke sannsynligheten for en kollisjon ved at identifikasjonen av vindturbiner på radar kan bli vanskelig»*.

I forhold til vindmøllers påvirkning på radar, kan dette bli et sikkerhetsproblem for fiskefartøy. Det er ingen forskjell mellom fiskefartøy og Forsvaret, Meteorologisk Institutt eller operatører av helikoptertjenesten til og fra oljeinstallasjoner, som alle påpeker behov for «fri sikt» for sine radarer. Dette betyr at for et fartøy som skal manøvrere gjennom et «felt av vindmøller» i dårlig vær, mørke, snø og vind, må seilassen bli risikofylt. For å sikre fartøy og liv, vil nok disse områdene i størst mulig grad bli unngått av fartøyene.

Det kan med stor grad av sikkerhet slås fast at det ikke vil være mange fiskefartøy som vil legge seg til å fiske med eksempelvis garn eller line i områder med vindmøller. Risikoen for at et hendelig uhell kan føre til en større skade på liv eller materiell (fartøy), kan være for høy til at drift vil være forsvarlig.

Er foreliggende kunnskap om faktiske virkninger tilstrekkelig?

Det gis et relativt klart svar på dette i rapporten, hvor det heter at «generelt (er det) en usikkerhet knyttet til de faktiske virkninger og konsekvenser av havbasert vindkraft for både sjøfugl, fisk og sjøpattedyr. Dette skyldes at det kun finnes et begrenset antall etterundersøkelser som faktisk dokumenterer i hvilken grad sjøfugl, fisk og sjøpattedyr blir påvirket av havbasert vindkraft (s 75)»

På den ene siden er det argumentet om å ivareta miljøet (les: luftkvalitet og CO²) som dominerer for å bygge ut. Samtidig er det liten eller ingen vilje til å iverksette undersøkelser for arter som blir berørt enten gjennom forstyrrelse av vandringsrute, gyteområde eller leveområde. Denne siden av «bekymring for miljøet» blir i mange sammenhenger satt til side eller undervurdert.

Norges Fiskarlag krever at det blir gjennomført grundige kartlegginger av de områder som det eventuelt konkluderes med skal kunne bygges ut. Her må biodiversitet, konsekvenser av habitatendring ved steindumping (planering) lyd over tid og støy i anleggsperiode kartlegges og vurderes, slik at gjeldende kunnskap, kombinert med nye undersøkelser kan verifisere hvorvidt havbasert vindkraft har negativ effekt eller ikke.

Slike undersøkelser bør gjennomføres der flere disipliner og institusjoner går sammen om et større og helhetlig prosjekt, som kan gi så klare svar som forskningen er i stand til. Modellen som benyttes ved kartlegging av havbunnen gjennom MAREANO vil være en metode for å kartlegge områdene grundig og effektivt.

Videre må institusjoner med kunnskap om marine miljø og miljøpåvirkning engasjeres for å gi mer kunnskap om påvirkning på marine organismer og habitat.

Konsekvenser av arealbeslaget.

Ved innføring av havenergiloven ble forholdet mellom etablering av havenergianlegg offshore og fiskeri omtalt. Det ble her slått fast at «konsekvensutredningene skal inkludere vurderingene av miljømessige og samfunnmessige konsekvenser av fornybar energiproduksjon, så som konsekvenser for andre næringsinteresser».

I forarbeidene pekes det også på at det i utgangspunktet er et potensial for konflikt mellom energiproduksjon til havs og fiskeri. Det heter også at «etableringer av vindkraftverk eller bølgekraftverk kan, avhengig av storleik og plassering, hindre fiske dersom installasjonane blir plassert i fiskeriområde.»

I forarbeidene, pkt. 11.4.3 er det uttalt at «anlegg for produksjon av fornybar energi er arealkrevende, og kan blant anna ha verkander for fiskeri, sjøtransport, petroleumsutvinning og miljø. .... Departementet merkar seg like fullt at ei rekkje høyringspartar meiner prosessen med opning av areal bør avklare dei vesentlegaste arealinteressene før opninga.»

Norges Fiskarlag viser til de kommentarer som ble gitt om hva konsekvensutredningene burde inneholde. Det har vært to prosesser for å finne fram til egnede områder for eventuelle vindmølleanlegg. Felles for disse prosessene er at spørsmålet om konsekvenser for fiskeri nedtones både i forhold til areal og sikkerhet.

Med hensyn til areal, har en vurdert hvilken effekt utplassering av vindmøller vil ha for petroleumsvirksomheten. Videre er det i forhold til skipstrafikk tatt hensyn til muligheter for plassering utenfor etablerte skipsleder langs med kysten og inn til havner. Negativ effekt for Forsvaret er også vektlagt i forhold til plassering.

Den næringen som har det største behovet for et «fritt» areal, og er den næringen som kan få størst negativ effekt, er fiskeri. Her forsøkes det gang på gang å nedtone den effekten utplassering av vindmøller vil ha. Et godt eksempel her er omtalen av Sandskallen – Sørøya øst, hvor det skrives følgende på side 150 (pkt 25.1.1):

«Vindforholdene er ikke blant de beste av utredningsområdene, men likevel gode sammenlignet med vindforholdene på land i Finnmark, og sammenlignet med vindforhold i andre europeiske havvindanlegg. Det er forventet økt lastuttak i regionen i forbindelse med økt gruve- og petroleumsaktivitet, og energiproduksjon fra et vindkraftverk i utredningsområdet vil kunne bidra til å dekke den økte etterspørselen.

Problemstillinger rundt arealinteresser i området er i hovedsak knyttet til fiskeri, og området er ett av sju områder som Fiskeridirektoratet anbefalt at ikke åpnes. NVE anbefaler likevel at Sandskallen – Sørøya øst åpnes da et vindkraftverk vil beslaglegge et vesentlig mindre areal enn selve utredningsområdet, og negative konsekvenser for fiskeriene vil være lavere enn Fiskeridirektoratets konsekvensvurdering tilsier».

Tilsvarende er konklusjonen fra NVE med hensyn til Frøyagrunnen, hvor det heter:

«NVE konstaterer at Fiskeridirektoratet mener at utbygging av området vil ha store konsekvenser for fiskeri, men vurderer likevel at det kan etableres vindkraft i Frøyagrunnen. Konsekvensene kan reduseres ved at kun deler av utredningsområdet vil benyttes til vindkraftformål, og ved at det tas særlig hensyn til fiskeri ved prosjektspesifikke utredninger og ved detaljplanlegging av et eventuelt havvindanlegg. NVE vurderer at konsekvensene kan reduseres hvis det tillates bruk av passive fiske- redskaper i vindkraftverket.»

Norges Fiskarlag stiller spørsmål til den vurdering som her gjøres, når det i fiskerikartleggingen påvises at det i området brukes både aktive og passive redskaper. Dersom en skal ta hensyn til hvor de aktive redskapene kan benyttes, og planlegge vindkraftanlegg der det benyttes passive redskaper, må det samtidig tas hensyn til momenter nevnt foran om vind, strøm, mørke, dårlig vær og risiko for liv og helse som følge av hendelige uhell på åpent hav. I et slikt område vil det være svært dramatisk.

Norges Fiskarlag er enig med NVE i at etablering av vindmøller offshore vil gi både muligheter og utfordringer, blant annet med hensyn til natur- og miljøulempen og virkninger for andre arealbruksinteresser. Det er likevel uakseptabelt at en for Norge så viktig næring som fiskeri påføres så store ulemper som det her legges opp til.

Det er politisk enighet om at fiskeri er viktig, og at det skal opprettholdes en differensiert flåtestruktur og bosetting. For mange av de foreslåtte områder vil konsekvensen kunne bli at den lokale fiskeflåten og mottaksanlegg, mister grunnlag for fortsatt drift. Det er både et arealspørsmål, men også et kostnadsspørsmål for flåten om den kan opprettholde sin drift i lokalområder, dersom det etableres vindmøller på viktige områder.

Norges Fiskarlag har ment at etablering av vindmøller offshore blir svært vanskelig å få til uten at det oppstår konflikt med fiskeri. Dette ut fra at utgangspunktet for planlegging er dagens kunnskap om forankring, noe som er et vesentlig hinder for etablering av anlegg i områder av mindre betydning for fiskeri. I tillegg kan det finnes areal nærmere land som ikke brukes av fiskeri på grunn av dybde, men da oppstår det ofte konflikt med andre miljøinteresser. Det har vært etterlyst mulighet for dialog mellom fiskerinæring og «plangruppene» for å vurdere konsekvensene av etablering. Så langt har en

slik dialog vært fraværende, og ser også ut til å forbli uaktuell i prosessen med å finne fram til gode løsninger for begge næringen.

At det kan være mindre gode vindforhold i enkelte områder, ser ikke ut til å være til hinder for etablering av vindmølleanlegg offshore, jfr. argumentasjonen for Sandskallan – Sørøya øst.

Resultatet av dette blir som den foreliggende strategiske konsekvensutredningen, at fiskeri kan bli tvunget til å avgi areal til fordel for annen ny aktivitet. At deler av de foreslåtte områdene omtales som mindre aktuelle, gjør ikke utredningen mer konsistent. Et område som er utredet, beskrevet og vurdert som aktuell for vindmøller, må forstås slik at det kan bli aktuelt innenfor foreslått område å etablere offshore vindmøller, enten i ett eller flere anlegg.

Norges Fiskarlag vil vise til følgende uttalelse i strategisk konsekvensutredning:

«For Norge følger det både muligheter og utfordringer med økt produksjon av fornybar energi. For eksempel kan det gi økte nettkostnader, natur- og miljøulemper og virkninger for andre arealbruksinteresser. Omfanget og fordeling av slike kostnader og ulemper kan være avgjørende for om Norge vil og kan påta seg en rolle som leverandør av fornybar kraft til Europa.

Mangel på lokal aksept kan utgjøre et hinder for utbygging av fornybar energi og nye kraftledninger.»

Dette tilsier at en i hovedsak ser for seg muligheten av å etablere anlegg som skal produsere kraft for Europa, mens matproduksjon for det samme Europa anses som mindre viktig.

Norges Fiskarlag krever at det ikke iverksettes åpningsprosesser for noen av de foreslåtte områder, før kunnskapsgrunnlaget er oppdatert, og før det er foretatt en nærmere drøfting av konsekvensene for fiskerinæringen i de foreslåtte områder.

Norges Fiskarlag forventer at det i forbindelse med utbygging av vindkraft offshore ikke etableres en praksis der matproduksjon nedtones. Det vises i den forbindelse til de konflikter som er med hensyn til etablering av vindkraft på land, og den faglige uenighet som der foreligger

Norges Fiskarlag mener at mye av innsigelsene kunne vært unngått, dersom det tidlig hadde vært en dialog med næringen før områder ble utpekt. Når nå resultatet foreligger, viser det at tidligere innsigelser vedrørende prosessen ikke er vektlagt, og en går på tvers av de forutsetningene som lå til grunn ved etablering av en egen lov for havenergianlegg.

Norges Fiskarlag vil be om et møte med Olje- og Energidepartementet for ytterligere å utdype våre synspunkt. Et slikt møte må avholdes før prosessen med den strategiske konsekvensutredningen har kommet for langt.

Med hilsen

NORGES FISKARLAG

Jan Birger Jørgensen

Elling Lorentsen

Kopi til: Fiskeri- og kystdirektoratet
Fiskeridirektoratet
Medlemslaga
Landsstyret